

ИЛ. Р. БЛЪСКОВЪ

ИЗБРАНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

ТОМЪ I

СЪ УВОДЪ, БЕЛЕЖКИ И ПОДЪ УРЕДБАТА НА

ИВАНЪ БОГДАНОВЪ

ХЕМУСЪ

А. Д. ЗА КНИГОПЕЧАТАНЕ И ИЗДАТЕЛСТВО — СОФИЯ

1940

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

къмъ Избрани произведения, томъ I, отъ
Ил. Р. Блъсковъ

ИЗГУБЕНА СТАНКА

Повестъта *Изгубена Станка* е претърпѣла до сега дванадесетъ издания, отъ които шестъ при живота на автора си: I — 1865; II — 1867; III — 1882; IV — 1885; V — 1897; VI — 1909; VII — 1917; VIII — 1928; IX — 1929; X — 1937; XI — 1938; XII — 1939. (Подробности гледай въ библиографията къмъ втория томъ на това издание). Като не говоримъ за изданията при живота на автора, това ново тринадесето по редъ издание, съдържа признацитѣ на най-голъма достовѣрностъ и е единствено възможниятъ по своята правилностъ текстъ.

По общъ принципъ за основа при преиздаване повестъта е взето последното издание отъ автора ѝ. Ясно е отъ сега, че всички други издания, съставени не по последното издание на повестъта, а по нѣкое нейно първо издание, сж погрѣшни. А такива сж почти всички преиздания на *Изгубена Станка*. Разбира се, възможенъ е и текстъ съставенъ по първото издание на повестъта. Но подобна публикация може да преследва само специални научни цели: да предаде точно ортографията, графичния стилъ и езикови-

тѣ свойщини на епохата. Подобна публикация ще има за целъ само точно да препечата оригинала. Нашитѣ редактори, обаче, издаватъ повестъта по първитѣ издания (не и отъ първото издание, а отъ второто!), но поправятъ ортографията и „нормализуватъ“ текста. Въ резултатъ се получава една *Изгубена Станка* отъ която Ил. Р. Блъсковъ се е отказалъ още въ 1870 година!

Естествено е, че при бързия развой на ортографска, стилова и езикова техника у насъ следъ Освобождението, никой авторъ, който има по-рано издадени творби, нѣма да ги преиздаде въ тѣхния първоначаленъ обликъ, но ще дири постоянно тѣхното формално съвършенство. Сжщото прави и Блъсковъ. Второто негово издание е близко до първото, но третото, петото и най-вече шестото, значително се различаватъ отъ текста отъ 1865. Кой прочее е автентичниятъ текстъ на *Изгубена Станка* като произведение отъ българската литература? Безсъмнение, текстътъ на нейното шесто издание, защото съдържа последнитѣ поправки на своя авторъ. И така: когато искаме да използваме текста на *Изгубена Станка*, за да покажемъ какъ сж писали нашитѣ писатели въ 70-тѣ години на миналия вѣкъ, каква правописна система сж имали — ще издадемъ или просто ще препечатаме буквално *Изгубена Станка* по първото ѝ издание. Но когато искаме да прочетемъ това произведение като единъ отъ образцитѣ на нашата литература отъ онова време и още повече, като творба на писателя Блъсковъ, ще търсимъ текстъ стъкменъ по шестото му издание, което съдържа последнитѣ поправки и подобрения на самия авторъ. Всѣко друго издание, направено следъ смъртта на автора, не въ този духъ, е погрѣшно и невежествено и пред-

ставява смѣсица отъ текста на *Изгубена Станка* и езиковитѣ съчинителства на нейния редакторъ.

Трѣбва да отбележимъ, че единствено изданието на х. Станчо Петковъ, слѣпецъ отъ Търново, издалъ повестъта въ 1929., за да прехранва, удовлетворява горнитѣ елементарни изисквания. Това е малко странно, особено като знаемъ, че нему съперничатъ издания на дипломирани литератори. х. Станчо Петковъ (или по-право оня трезвъ литераторъ, който по негова молба му е приготвилъ книгата) е взелъ шестото издание на *Изгубена Станка*, превелъ го е къмъ господстващата ортографска и интерпунктална системи и го е преиздалъ съ спокойна съвестъ. Но неговото издание съвсемъ не е безъ грѣшки и неточности. Всички тѣ сж сторени отъ желание да се даде на произведението съвсемъ съвремененъ езикъ.

Да кажемъ по нѣколко думи за всѣко отъ следсмъртнитѣ издания на повестъта:

Следъ смъртъта на автора първо издание е направено въ 1917. отъ щаба на Армията. То е стѣкмено по шестото авторово издание. Заедно съ изданието на х. Станчо Петковъ, то може да претендира за най-голѣмата достовѣрностъ. Трѣбва, обаче, да отбележимъ, че стои по-ниско отъ него. Причината и тукъ е небрежностъ: текстътъ не е преведенъ навредъ къмъ еднообразна правописна система, — срещатъ се произволни замѣни на думи, па и съкращения.

Второ следсмъртно издание (осмо по редъ) е това на Министерството на просвѣтата отъ 1928. По него сж се подвели и други „редактори“, та сж изкривили и своитѣ издания. Министерството е издало повестъта по нейното второ издание. На какво основание? И защо не отъ

третото или четвъртото! Да бѣше издадена повестъта по първото издание имаше горе-долу смисълъ. После текстътъ е предаденъ на своеобразна ортографска система. Редакторътъ Атанасовъ пише старински: *камѣне*, но *прѣскаше*, когато у автора е *прѣскаше*; *теготъж*, а не *тѣготъж*; защо само съ едната особеностъ, а не и съ дветѣ? — неизвестно. Цѣлата книга е пълна съ подобни невъзможности.

Трѣбва да се разбере веднѣжъ за винаги, че при преиздаване съчиненията на наши по-стари автори, сж възможни само три начина на текстова репродукция¹⁾:

1) Текстътъ си остава абсолютно сжщиятъ, какъвто е въ оригинала. Поправятъ се само неволнитѣ правописни грѣшки на автора и печатнитѣ погрѣшки. Подобна репродукция се нарича *автентиченъ текстъ*. Тя се извършва по най-първото издание на дадена книга.

2) Текстътъ се предава съ свойственитѣ на автора ортографски и интерпунктални знаци. Ако авторътъ е миналъ презъ нѣколко правописни системи, за основа се взема последниятъ му правописъ и всичко се свежда къмъ него. Това издание се нарича *критическо*. То се прави по последнитѣ издания на автора. При него се допускатъ и паралели. Всжщностъ то е твърде деликатна научна работа.

3) Текстътъ се предава на господстващата правописна система, безъ да е позволено да се правятъ каквито и да било лексични промѣни. Ако авторътъ пише: *доде*, ние не можемъ да пишемъ *дойде*; ако пише *трѣба* — ще си остане така. Ако пише *срята* — не можемъ да

¹⁾ Вж. нашата статия „Какъ трѣбва да се издаватъ нашитѣ по-стари автори“. Въ сп. Родна речъ. Год. 13. Кн. 1. София. Октомврий. 1939. Стр. 29—33.

го замѣнимъ съ *среща*; *подпираещецъ* — не може за яснота да се напише *подпирайки се*, но длъжни сме да обяснимъ думата подъ текста въ специална забележка. Сжщото важи и за всички чужди, диалектарни и неологични думи и изрази. Подобно издание се нарича *унифициранъ текстъ*.

Всѣкакъвъ другъ начинъ на възпроизвеждане на текстове вънъ отъ посоченитѣ три не ще бжде освенъ текстова фалшификация и редакторско невежество. Значи основата е последното издание или последния вариантъ на автора, преведенъ на последната негова правописна система при пълна лексична автентичностъ. Едно изключение за старински суфикси: така *последний* може да стане на *последенъ* или *последниятъ*; *ясний* — *ясенъ* и пр.

Като прескочимъ изданието на х. Ст. Петковъ, за което споменахме по-горе, ще дойдемъ до изданието на Г. Константиновъ отъ 1937. (десето по редъ). То е съставено по изданието на Министерството и затова съдържа чужди недостатъци. Като се има предъ очи, че е предадено на правилна днешна правописна система безъ „нормализация“ на текста, остава като най-невинно отъ тритѣ последни издания. Основниятъ му недостатъкъ е, че дава текстъ отъ който авторътъ се е отрекълъ.

Единадесето по редъ е изданието подъ „редакцията“ на Петъръ Горянски (София, 1938). То се състои отъ съвършено произволенъ текстъ, натъкменъ по изданието на Министерството или по изданието на Г. Константиновъ отъ 1937. Младиятъ „редакторъ“, който си позволява да приказва каквото му дойде на умъ за Блъскова като личностъ и писателъ, се е охитрилъ да „модернизира“ повестъта, та е правилъ нелепи лексични промѣни за които има смѣлостъта да твърди,

че не промѣнятъ „колорита“. Т. н. Блъсковиятъ изразъ *покрѣтени* — той замѣня направо въ текста съ *пропѣдени* (стр. 12); *югичъ* — съ *овенъ*! (28) и др. п. Съ една речъ „редакторътъ“ е издалъ една *Изгубена Станка*, която нѣма нищо общо съ оригинала.

Последното издание на *Изгубена Станка* (дванадесето по редъ) е подъ редакцията на Ив. Хаджовъ. Трѣбва да се съжалѣва, че то представлява голѣмо връщане назадъ, въпрѣки, че съставителятъ му е мислилъ тъкмо обратното: да даде автентичниятъ текстъ на повестъта. Редакторътъ е намѣрилъ първото издание отъ 1865. и като е използвалъ научния материалъ на изданието на Министерството (който обявява за свой, въпрѣки че тамъ стои подписътъ на Ангелъ Атанасовъ) издава една *Изгубена Станка*, която иде като грѣмъ отъ ясно небе. Тѣй че днесъ имаме, като не броимъ изданията при живота на автора, три вида отъ тази повестъ: 1. на Хаджовъ по първото издание; 2. на Министерството и на Г. Константиновъ по второто и 3. на Армията и на х. Ст. Петковъ по шестото издание. — Очевидно е, че г. Хаджовъ не е знаелъ какъ да постѣпи. Първото издание на *Станка* е библиографическа рѣдкостъ — може би, екземплярътъ отъ който Хаджовъ се е възползувалъ и който днесъ се съхранява отъ насъ, е единствениятъ екземпляръ въ България отъ първото издание на *Станка*. До сега това издание бѣше въ пълна неизвестностъ. Ив. Хаджовъ би трѣбвало само да го *преиздаде* т. е. да го *препечата буквално*, да го коментрира и да го разгледа научно като старопечатна книга. Въмѣсто това той се е заелъ да „нормализува“ текста и да го издава като учебно помагало и като прочитна книга. Старопечатнитѣ книги не могатъ да се „нормализуватъ“. Впро-

чемъ цѣлата тази „нормализация“ е измислица на г. Хаджова, защото науката не познава подобенъ методъ на издаване. Г. Хаджовъ мисли, че като остави въ нѣкоя дума една правописна особенностъ, а другаде като мине безъ такава — върши „нормализация“, та си въобразява, че това ще да е страшно научна работа. (Напр. у Блъскова горѣщина; у Хаджова горещина; у автора тѣготж; у Хаджова теготж). На всичко отгоре редакторътъ заявява, че това било „слаба нормализация“, значи има още „срѣдна“ и „силна“. Собствено или има запазенъ правописъ, автентиченъ или критично установенъ, или има днешенъ, официаленъ правописъ. Така че изданието на Хаджова е погрѣшно по две причини: първо защото препечатва текста съвършено произволно и второ, защото поднася на българския читател текстъ на *Изгубена Станка*, който авторътъ е преработвалъ не веднѣжъ, а петъ пѣти и отъ който следователно се е отказалъ преди 70 години. Инѣкъ ще излѣзе, че най-добъръ текстъ на *Подъ Игото* е оня, който Вазовъ е публикувалъ за първи пѣтъ въ т. н. Министерски сборникъ, а не по-сетнешния излѣзълъ въ отдѣлна книга. Сжщото ще важи и за редъ произведения на Михайловски, П. П. Славейковъ и др.

Трѣбва да заявимъ веднага, за да отбиемъ охотата на бързитѣ възражения, че *Изгубена Станка* отъ 1865. и *Изгубена Станка* отъ 1909. (I и VI издания), не се отличаватъ по нищо съществено. Какво въпрочемъ ги дѣли? Само едно: правописътъ. Единственъ той дава различни езикови багри на дветѣ крайни издания. Но въ сжщность, каква еволюция има въ това дали пишемъ и произнасяме: *тѣготж* или *тегота*; *сѣбратія* или *сѣбрата*; *роднинѣ* или *роднини*. Наистина авторътъ е направилъ тукъ-тамъ нѣкои лексични

и стилни подобрения, нѣкои съкращения, амплификации, нѣкои замѣни; далъ е друга нумерация и новъ насловъ на нѣкои глави, но това отъ материално гледище е съвършено незначително. Важно е то само като усъвършенствование на поетичния изразъ и като пѣтъ къмъ една по-задълбочена форма и затова трѣбва високо да го ценимъ, а не да се връщаме назадъ.

Съ намиране екземпляръ отъ първото издание на *Изгубена Станка* се решаватъ и нѣколко смѣтни до сега въпроса. Узнава се, че книгата е била погрѣшно описвана. Проф. А. Теодоровъ-Баланъ въ *Български книгописъ за сто години* подъ № 829 я описва така: *Изгубена Станка*. Истинско събытіе. Болградъ, печатница на централното училище, 1866. 8°. 148 стр. — Както установихме, Баланъ се е подвелъ по книгописа на Иречека, на когото се дължи и самата грѣшка. (Вж. Юс. Конст. Иречекъ. *Книгописъ на новобългарската книжнина*. 1806—1870. Виена, у книгопечатн. Л. Соммеровж, 1872. 8°. стр. 48). Книгата е описана подъ № 36. Автентичниятъ описъ на тази голѣма библиографска рѣдкостъ е следниятъ: *Изгубена Станка*. Повѣсть съвременна. Написалъ Р. И. Блъсковъ [sic]. Болградъ, въ училищнж-тж книгопечатницж, 1865. Стр. 148—10—2. Голѣмина на книгата 18×13 см. Текстъ: 13.5×9 см. 25 реда на страница. Шрифтъ: граждански; членътъ отдѣленъ.

Самиятъ Блъсковъ на много мѣста споменава, че повестъта е излѣзла за първи пѣтъ въ 1866. Предполагаме, че книгата е била отпечатана въ 1865., а получена отъ него чакъ на следната година. Фактъ е, обаче, че и на външната и на вътрешната корица стои числото 1865.

По какво се отличава първото отъ второто издание? Изданието отъ 1865. има обширенъ

предговоръ, написанъ вѣроятно отъ самия Р. И. Блъсковъ, баща на Ил. Р. Блъсковъ и мнимъ авторъ на *Станка*. Въ него се изказватъ вѣрно-поданни чувства къмъ султана и се подканятъ еднородцитѣ къмъ по-голяма ревностъ спрѣмо книга и просвѣта. Въ второто издание, този предговоръ е съкратенъ; напечатана е само заключителната му частъ. Въ IX глава *Силистра* е съкратена около една страница, въ която Василь обвинява турската власт, на която служи, че не е завардила семейството му. Това съкращение, направено при второто издание отъ турската цензура, било върнато отъ автора въ третото издание следъ Освобождението. XII глава е озаглавена въ първото издание *Тръгване първо*. Навѣрно е била съкратена отъ самия авторъ; не се среща въ никое друго издание. Други особени различия нѣма.

Третото отъ второто издание се отличава по нѣкои малки допълнения, промѣни на отдѣлни думи и най-главно по упростената, по-модерна вече правописна система. Количеството на главитѣ е сжщо. Промѣнени сж само нѣкои наслови.

Четвъртото отъ третото издание не се отличава по нищо сжществено. Текстътъ е сжщиятъ. Само глава XIII *Тройския боазъ* е наречена *Пжтуване*.

Петото отъ четвъртото издание се отличава по следното: глава III *Последна нощъ* е слѣта съ глава II, която добива това заглавие. Тукъ-тамъ се срещатъ текстоални преработки, съкращения и слаби промѣни. Но тѣ не промѣняватъ въ нищо съдържанието и формата на повестъта. Това сж отдѣлни фрази и думи.

Шестото, последно, издание се отказва отъ нѣкои отъ поправкитѣ на петото и се приближава пакъ къмъ текста на четвъртото. Втора

глава е наречена тука *Селото Ташъ-Авлж*, а третата (*Последна нощъ*) е раздѣлена на две, озаглавени: *Последна вечеръ* и *Тжжовни минути*. Глава V *Огънь* е преименувана *Селото въ пожаръ*; отъ нея е отдѣлна нова глава и наречена *Агне въ вълчи уста*. Шеста глава *Заговоръ* е преименувана *Надъ майчинъ гробъ*. IX гл. е раздѣлена на две; втората частъ е озаглавена *Петъръ намира Василя*. Сжщо X глава; новата е именувана *Подвигъ*. Глава XII и XIII сж слѣти въ едно. Изхвърленъ е епизода съ намиране трупа на едно обесено въ гората момиче. — Така че *Изгубена Станка* по четвъртото издание има всичко XXI, по петото XX, а по шестото XXIV глави.

Това наше тринадесето по редъ издание на *Изгубена Станка* е съставено, както се каза по-горе, по нейното шесто издание, тѣй като то е последно при живота на нейния авторъ и носи неговитѣ последни промѣни и подобрения. (Вж. *Изгубена Станка*. Разказъ изъ българскитѣ теглила по кримската война <г. 1854>. Написалъ Ил. Р. Блъсковъ. Шесто издание. Варна, книжарница Б. Блъсковъ, (1909). Стр. 87. Отличава се то отъ своя първообразъ само по правописа. Старииятъ правописъ на Блъскова е сведенъ къмъ днешния официаленъ правописъ. Правописната промѣна се направи, защото авторътъ е нѣмалъ своя правописна система на която да държи (както Ст. Михайловски или П. П. Славейковъ), а най-вече за улеснение на учещитѣ. Като поправяхме правописа, ние не си позволихме нито една волностъ езикова или стилна, не измѣнихме транскрипцията нито на една дума и съ нищо не направихме *Изгубена Станка* „модерна“. Собствено по строгостта се отличава нашето издание отъ другитѣ две направени споредъ единствено правилния начинъ на издаване — на Армията и на х. Ст. Петковъ — въ които се срещатъ не малко

изопачения, съкращения на особни думи и модернизиране на изрази. Така нагодена по нейното последно издание и преведена на правописъ, който въ нищо не я промѣня — *Изгубена Станка* се явява днесъ за първи пътъ въ своя истински и точенъ видъ и може да служи спокойно за основа на всички бждещи преиздавания. Първото издание на повестъта трѣбва да се остави на палеографитѣ и литературнитѣ историци. Като произведение на българската литература *Изгубена Станка* може да има само единъ единственъ правиленъ и точенъ текстъ и той е сегашниятъ.

Ето единъ образецъ отъ първото издание на повестъта, сравненъ съ шестото и съ сегашния унифициранъ текстъ:

Съ такыва утѣшителны мысли, нашій юнакъ Петръ слѣдваше пжтя си къмъ Варнж. Съ надѣждж за добрж сполукж; слѣдъ два дни, най сѣтнѣ той стигва. Тукъ безъ да распытва за Василя, упжти ся право къмъ митрополіж-тж. (стр. 45).

Шесто издание — непоправенъ текстъ:

Съ такива утѣшителни мисли, нашій юнакъ Петаръ улови пжтя за Варна, дѣ слѣдъ два дни стигва. Тукъ безъ да разпитва за Василя, упжтва се по-напрѣдъ право къмъ митрополията. (стр. 28).

Тринадесето издание (шесто преработено):

Съ такива утешителни мисли, нашиятъ юнакъ Петъръ улови пжтя за Варна, де следъ два дни стигва. Тукъ безъ да разпитва за Василя, упжтва се по-напредъ право къмъ митрополията.

Нашитѣ правописни поправки се състоятъ въ следното: едновременно *ѣ* въ срѣдисловието се замѣня съ *е* въ съгласие на днешния правописъ (*отдѣто* — *отдето*; *глѣда* — *гледа*; *бѣдни* — *бедни*); добавя се протично *в* (*сички*

— *всички*); въ им. п. м. родъ се поставя пълненъ членъ (*последний* — *последниятъ*); изяснѣва се тъмниятъ звукъ въ края на думитѣ (*сочехж* — *сочеха*; *изкъртихж* — *изкъртиха*; *ж* се превежда къмъ *ѣ* въ ония думи, които днесъ се пишатъ съ *ѣ*, а не съ *ж*. Префиксътъ *ис* се поправя на *из*.

РАЗКАЗИ

Предлежащиятъ първи томъ отъ избранитѣ съчинения на Ил. Р. Блъскова съдържа и нѣколко разказа, чрезъ които се цели да бжде представенъ авторътъ и като майсторъ на по-къси истории. Разказитѣ сж писани следъ Освобождението. По стилъ тѣ се доста отличаватъ отъ дветѣ първи негови повести: докато тѣ сж предназначени за българската интелигенция отъ 70-тѣ години на миналия вѣкъ, разказитѣ сж вече четиво за народа. Писателятъ предварително знае, че културниятъ гражданинъ се записва съ друга литература.

Помѣстени сж само три разказа. Може би, тѣ не сж най-типичнитѣ и добри негови разкази, но при избора имъ трѣбваше да вземемъ предъ очи и обема на книгата.

СТОЕНЧО. Разказътъ е издаванъ до сега три пжти. За първи пътъ се е появилъ въ книгата *Здравецъ* (Здравецъ. Съврѣменни книжки за прочитание за сѣкиго. Книжка осма. Издава Ил. Р. Блъсковъ. Варна, печатница Л. Нитче, 1885. Стр. 44). Като второ издание се е появилъ още сжщата година въ отдѣлна брошура (Стоенчо. Разказъ изъ българскиятъ новъ слободенъ животъ. Отлжченъ отъ Съврѣменни книжки за прочитание на сѣкиго. Книжка осма Здравецъ. Издава Ил. Р. Блъсковъ. Варна, печатница Л. Нитче, 1885. Стр. 27.). Трето издание: заедно съ разка-

зитѣ *Донка хубавица, Какъ дѣдо Дани. . .*, *Хубава невѣста Златка, Кирѣ Трънко* и *Попѣ Марко* е издаденъ въ отдѣлна книга отъ Щаба на Армията презъ войната (Вж. Стоенчо въ *Ил. Р. Блъсковъ*. Разкази. Издава щаба на дѣйствующата Армия. Походна войнишка библиотека № 21. София, 1917. Стр. 65—98). Това ново четвърто издание е направено по второто издание отъ 1885. Разказътъ е типиченъ по нравоучителността и прѣката си тенденциозностъ. Отразява възгледа на автора къмъ новия начинъ на животъ въ нашия градъ, на който противопоставя селото съ неговитѣ прости, но здрави нрави.

ДѢДО ДОБРИ. Печатанъ е до сега два пжти: Криво-лале. Съ съдържание само на единъ разказъ Дядо Добри. Издава *Ил. Р. Блъсковъ*. Руссе, скоро-печатница на Ст. Ив. Роглевъ, 1886. Стр. 36. — Рѣдъ съврѣмenni книжки за прочитание на сѣкого. Книжка дванадесета. Китка VI. Стрѣкъ III. — Втори пжтъ е публикуванъ същата година въ отдѣлна брошура, пакъ въ Русе. Разказътъ е цененъ повече като картина на живота презъ робството и като характеристика на нѣкои тогавашни народни мжже, отколкото като художествено произведение. Типиченъ е той и съ своя еkleктиченъ духъ, свойственъ на много Блъскови работи: ние четемъ и поучения, слушаеме история, нрави и обичаи, па се наслаждаваме и на известни художествени моменти: характери, описания, събития. А всичко това е, и голѣмъ недостатѣкъ, и голѣмо преимущество едновременно.

ПОПѢ МАРКО. Последниятъ разказъ е анекдотичната история на Попѣ Марка. Печатана е до сега три пжти: 1. Попѣ Марко, едноврѣмешенъ свѣщенникъ. Разказъ отъ Дяда Йовча изъ с. Черковна <Провад.>. Написалъ *Ил. Р.*

Блъсковъ. Варна, топо-литография Нитче & Ярмолинский, 1883. Стр. 16; 2. Попѣ Марко, едноврѣмешенъ свѣщенникъ. Разказъ отъ Дѣда Йовча изъ с. Черковна <Провад.>. Второ издание съ прибавление на други разни попски анекдоти и смѣшни дребни разказчета. Написалъ *Ил. Р. Блъсковъ*. Руссе, скоро-печатница „Народенъ учител“, 1885. Стр. 48; 3. Въ сборника *Ил. Р. Блъсковъ*. Разкази. Издава щаба на дѣйствующата Армия. Походна войнишка библиотека № 21. София, 1917. Попѣ Марко. Свещенникъ отъ 1828—1840 год. Стр. 153—177.

Разказътъ е възпроизведенъ тукъ по второто му издание (последно при живота на автора!). Правописна система както при другитѣ произведения. Въ общата нравоучителна и тенденциозна белетристика на Блъскова, *Попѣ Марко* като произведение съ чисто изобразителна идея, представлява изключение.

*

ЗА БЕЛЕЖКИТѢ ПОДѢ ТЕКСТА. Всички бележки подѢ текста сж писани отъ насъ. Принадлежатъ на автора само нѣколко обяснения. Тѣ сж придружени съ знака (Б. А.) — бележка на автора. Нашитѣ бележки представляватъ коментарии на думи, преводъ на изрази и тълкуване на понятия. 90% отъ коментираниѣ думи сж турски. Останалитѣ сж български провинциализми и архаизми и нѣколко грѣцки думи. Турскитѣ изрази преведохме съ помощѣта на г. Константинъ Мутафовъ, шефъ на архивния отдѣлъ при Народната библиотека въ София и виденъ писателъ, за което му изказваме тукъ сърдечна благодарностъ.